

A hatvani Széchenyi Zsigmond Vadászati Múzeum*

HECKER K.¹, BAJZÁTH J.² & CSORBA G.^{2**}

¹*Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács, H-2026 Budakeszi, Pf. 82*
E-mail: k.becker@cic-wildlife.org

²*Magyar Természettudományi Múzeum, H-1088 Budapest, Baross u. 13*
E-mail: bajzath@nhmus.hu, csorba@nhmus.hu

Abstract – The opening of the Széchenyi Zsigmond Hunting Museum in the baroque Grassalkovich Mansion in Hatvan, Hungary was the realisation of a 100-year-old dream. The Hungarian hunting and fishing culture and traditions are shown through nine exhibitions on three floors: game species of the Carpathian Basin, clothing, music, art pieces etc. related to or inspired by hunting. The museum uniquely combines traditional elements like display cabinets with interactive computers, which allow the visitor a playful learning experience and thorough understanding of the role of hunting in our modern, mostly urbanised society. In the park of the castle, in two modern buildings, the so-called ‘Adventure Place’ provides the chance for everyone to try shooting with laser guns and bowhunting, which gives an insight into the practices of modern hunting. With 9 figures.

Key words – Grassalkovich Mansion, Hatvan, Hungary, Hunting Museum

BEVEZETÉS

Nagy érdeklődés övezte 2014. március 29-én Hatvanban a Széchenyi Zsigmond Kárpát-medencei Magyar Vadászati Múzeum megnyitóját. A Magyar Természettudományi Múzeum tagintézményeként megnyílt Grassalkovich-kastély kapuinak kitárásával több régi álom is egyszerre valósult meg. Adott volt egy kastély, amely évtizedeken át üresen állt, egyre romosabb állapotba került, és kereste azt a szerepét, amelyen keresztül megújulhat, megszépülhet. Ugyanakkor adott volt a szándék, hogy a magyar vadászati kultúra méltó helyen mutatkozhasson be a nagyközönségnek. Ez a két cél Hatvanban találkozott, így az épület új funkciót kapott, és befogadta a vadászati múzeumot (1. ábra).

* A Vadászati Múzeum 2014. március 29. és november 30. között a Magyar Természettudományi Múzeum tagintézménye volt.

** Kapcsolattartó szerző

Éppen száz esztendeje, 1914-ben fogalmazta meg Sugár Károly, a Vadász-lap szerkesztője: „Építse meg az Országos Magyar Vadászati Védegylet a magyar vadászat múzeumát, hogy ebben vadászati emlékeinket időtlen időkre megőrizzük. Építse meg az Országos Magyar Vadászati Védegylet a magyar vadászatnak olyan templomát, amelyik újabb ezredévig fogja hirdetni a magyar nép dicsőségét és a magyar vadászat világhírét.”

A 2011-es FeHoVa (Nemzetközi Fegyver-, Horgász- és Vadászkiállítás) megnyitóján dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes nyilvánosságra hozta, hogy a régen áhított múzeum Hatvanban fog megépülni: a 250 éves Grassalkovich-kastély ad neki otthont, és 2014 tavaszán átadják. Különleges adalék a történethez, hogy az Országos Magyar Vadászati Védegylet 1881-es megalakulása is Hatvan városához köthető.

A múzeum legfontosabb missziója talán éppen az, amit a miniszterelnök-helyettes 2011-es megnyitó beszédében hangsúlyozott: a magyar vadászat becsületének helyreállítása szempontjából kulcsfontosságú, hogy az egész társadalom lássa, a magyar vadászati kultúra része az egyetemes magyar kultúrának. A múzeum kiállításai a vadászati kultúra értékeinek és társadalmi hatásának bemutatása mellett az általános természetismereti ábrázolást is teljesen újragondolt, modern köntösben jelenítik meg.

1. ábra. A hatvani Grassalkovich-kastély felújított homlokzata (fotó: Kreatív Flotta)
Fig. 1. The renovated front of the Grassalkovich Mansion in Hatvan (photo Kreatív Flotta)

Egyedülálló módon, a kastély hosszú ideje hön áhított rekonstrukciója és a kiállítások berendezése együttes tervezés eredménye: a múzeumi funkció és az épület egy közösen gondolkozó csapat keze nyomán formálódott. Mind Hatvan város vezetése, mind a kiállítások szakmai tervezését és kivitelezésük koordinációját végző Magyar Természettudományi Múzeum büszke erre a közös vállalkozásra.

A 9 állandó kiállítás a kastély három szintjén (pince, földszint, emelet) tekinthető meg, és kiegészül a keleti mellékszárnnyban található időszakos kiállítási térrel. Az állandó kiállítások bemutatják a Kárpát-medence legfontosabb élőhelyeit és vadfajait, a magyar vadászat és vadgazdálkodás hagyományait és eredményeit, társadalmi beágyazottságát, kulturális szerepét, a halászat és a horgászat hagyományait és jelenét.

A FÖLDSZINTEN LÁTHATÓ KIÁLLÍTÁSOK

A múzeumi tárlatok bevezetőjeként *A kezdetek – Vadászat, halászat a jégkorban* címmel életkép (2. ábra) mutatja be, hogy őseink a jégkor idején miként használták a természet erőforrásait, hogyan halásztak, miként hasznosították az elejtett zsákmány minden részét, mit jelentett számukra a vadászat. A diorámában a jégkori ember és használati eszközeinek rekonstrukciói láthatók.

Az első életkép mellett stilizált jelenkori erdőrészletet ábrázoló dioráma látható, amelyben egy mai természetjáró ember alakja áll. A diorámák közötti térben a látogatók interaktív számítógépes program segítségével megismerhetik a jégkorban és napjainkban vadászott állatfajokat.

A fogadótérben a vendégek hangharangok alatt hangolódhatnak rá a vadászat szellemiségére a zene, az irodalom és a természet hangjai segítségével. Az előtérből továbbhaladva a 11 méter belmagasságú, ún. kétszintes térben *A Kárpát-medence élőhelyei és vadfajai* nézhetők meg (3. ábra). A monumentális, körbejárható dioráma a vadgazdálkodás és a vadászat szempontjából legfontosabb vadfajokat és élőhelyeket mutatja be a tengerszint feletti magasságnak megfelelően fokozatosan emelkedő installáció-együttes segítségével. A kiállítás – a sík vidéki, alföldi, vízparti élőhelyektől (földszint) a magashegyi rétekekig, a Kárpátok bérceiig (emeleti szint) – szemlélteti az egyes vadfajok természeti, vadgazdálkodási és vadászati értékét.

Szintén a földszinten, az épület másik szárnyában kapott helyet *A hatvani Grassalkovich-kastély* című kiállítás. A vendégek a korabeli dokumentumok alapján újraépített enteriőrökben sétálva áttekinthetik a Grassalkovich-kastély történetét. A tárlat külön megemlékezik a Hatvanyakról, hozzájuk köthető a kastély virágkora.

Az említett termekhez a kastély keleti (földszinti) szárnyában elhelyezkedő kávézó felől juthatnak el a látogatók – innen nyílik a bejárat. Már a kávézó falait is a régi enteriőröket bemutató régi fényképek másolatai díszítik. Az archív fotók és a meglévő dokumentumok alapján elkészített három enteriőr-rekonstrukcióban a Hatvanyak idejét megelevenítő bútorok, fényképek, berendezési tárgyak jelennek meg szalonszerű környezetben. A korabeli élet megismerését képek, vitrinek és interaktív tájékoztató anyagok segítik.

A szobákban bemutatott további dokumentumok, festmények képet adnak a Hatvany-műgyűjtemény kivételes gazdagságáról.

Tovább haladva a keleti mellékszárny közlekedőfolyosóján juthatnak el a látogatók *Barokk vadászkonyha* kiállításához (4. ábra), amely a Grassalkovich-kastélyban feltételezhetően egykor ténylegesen működő barokk vadászkonyha rekonstrukciója, korabeli bútorokkal és eszközökkel berendezve.

EMELETI KIÁLLÍTÁSOK

Az emeleten, a reprezentatív díszteremben található a *Világrekord trófeák* című kiállítás, ahol a látogatók megtekinthetik a magyar vadgazdálkodás büszkeségeit: a hazánkat világhírű vadászati úticéllá tevő gím- és dámtrófeákat.

A dísztermen keresztül a vendégek az egykori nagyszalonba (az ún. vadászszalonba) juthatnak, ahol a *Széchenyi Zsigmond emlékszoba* kapott helyet (5. ábra). Az eredeti műtárgyak, a műtárgymásolatok és a bútorrekonstrukciók a vadászszalonok hangulatát idézik, a teremben az egykori kályhafülke helyén elhelyezett információs panelen pedig a szalon egykori berendezési tárgyai láthatók.

A Széchenyi Zsigmond dolgozószobájaként berendezett enteriőr (az író eredeti íróasztalával, az íróasztalon személyes tárgyaival), benne az Afrikáról és más vadászútjainak helyszíneiről szóló filmekkel, a könyvespolcán található könyvekkel, köztük 19. század végi, 20. század eleji vadászírók könyveinek régi kiadásával, régi útikönyvekkel és a szerző életét bemutató két dokumentumfilm-mel, mind közelebb viszik a látogatót a múzeum névadójának megismeréséhez.

A szalonban található (érintőképernyős számítógépes egységgel ellátott) asztalnál digitalizált korabeli újságok, könyvrészletek olvashatók. A teremben továbbá korabeli, tematikus lapok – mint a neves Szalon Újság vagy a Vasárnapi Újság – és a Széchenyi Zsigmond által az útjain készített fényképalbumok rekonstrukciói vannak elhelyezve.

A Széchenyi Zsigmond emlékszobán áthaladva jutunk a kifejezetten a vadászat iránt érdeklődő látogatók részére rendezett *A trófeaközpontú vadászat és a trófeabírálat* című kiállítási részbe. Ez az agancs és a tülök (szarv) fejlődését, a trófeaközpontú vadászatot és a trófeabírálat különböző módszereit mutatja be

2. ábra. Jégkori vadászok (fotó: Korsós Z.)
Fig. 2. Ice Age hunters (photo Z. Korsós)

3. ábra. Hegyvidéki nagyvadfajok – Kárpát-medencei életkép (fotó: Korsós Z.)
Fig. 3. Big game species of the mountains – still life from the Carpathian Basin (photo Z. Korsós)

4. ábra. Barokk konyha – időutazás fűszerillatfelhőben (fotó: Kreatív Flotta)
Fig. 4. Baroque kitchen – time travelling in the odour cloud of spices (photo Kreatív Flotta)

5. ábra. Széchenyi Zsigmond emlékszoba – úri hangulat (fotó: Korsós Z.)
Fig. 5. Zsigmond Széchenyi Memorial Room – noble ambience (photo Z. Korsós)

6. ábra. A vadászat hatása minden művészeti ágban – irodalom, festészet, szobrászat, zene – jelentős (fotó: Kreatív Flotta)
Fig. 6. Hunting had a strong influence on all arts – literature, painting, sculpting, music (photo Kreatív Flotta)

tárgyakkal, interaktív programokkal, filmekkel. A terem egyúttal trófeabírálatok és más, oktató jellegű szakmai rendezvények helyszínéül is szolgálhat.

A magyar vadászirodalom klasszikusai iránt érdeklődők a pihenőtérnek kialakított multimédiás olvasószobában lapozhatják fel a hazai vadászírók digitálisan feldolgozott műveit – többek között a névadó Széchenyi Zsigmond, valamint Teleki Sámuel, Kittenberger Kálmán vagy Fekete István írásait.

Szintén a díszteremből, nyugati irányban nyílik *A vadászat kultúrtörténete* című állandó kiállítás (6. ábra), ahol négy teremben a vadászat kultúrájának időrendi és tematikus egységekre rendezett tárgyi emlékei: fegyverek, vadászati eszközök és vadászati témával kapcsolatos képzőművészeti alkotások tekinthetők meg.

A szobák elrendezésükben a Hatvanyak idejében meglévő enteriőröket tükrözik.

Az eredeti műalkotások, nemesmásolatok és tárgyi emlékek mellett interaktív számítógépen a vadászakürtjelek hallhatók, egy ismeretterjesztő film pedig a Kárpát-medence főúri vadászkastélyait mutatja be.

ALAGSORI KIÁLLÍTÁSOK

A pinceszinten *A vadászat, halászat és a horgászat története* tárul fel. A tárlat három egységre tagolódik: bemutatja a vadászat hétköznapijait a Kárpát-medencében a honfoglalástól napjainkig, a folyóvizek és tavak halfajait Magyarországon, valamint a népi halászat eszközeit és a modern horgászat jellegzetességeit (7. ábra).

KIEGÉSZÍTŐ FUNKCIÓK

A kastély parkja is jelentős rekonstrukción esett át. A Hatvany-korszakot idézi a helyreállított szökőkút (8. ábra) a körülötte magasodó hatalmas vadgesztenyékkel és más fákkal, de a park alsóbb szintjeire vezető lépcsőt is gyönyörűen felújították. A park mai mérete ugyan töredéke az egykorinak, de még így is impozáns, a benne található épületek pedig szintén a vadászati múzeum repertoárját bővítik.

Az Élmenytér (9. ábra) két épületében vadismereti és vadászati ügyességi tér, gyermekjátékszóház, valamint vadászattal kapcsolatos interaktív játékok kaptak helyet. Itt található még a dr. Nagy Endréről elnevezett rendezvényterem is, mely konferenciák, koncertek és esküvők lebonyolítására is alkalmas.

A park nyugati szélén, az egykori fiúkollégium földszintjén megnyílt Graszalkovich Étterem hal- és vadételekkel várja a látogatókat, az épület emeletén pedig további tárlatokat alakítanak ki a közeljövőben.

A múzeumlátogatást újabb élményekkel gazdagítja a közeli Szúnyog-sziget élőállat-bemutatója, ahol a hazai nagyvadfajok mellett őshonos háziállatainkkal is találkozhat az, aki elsétál a Zagyva töltésén túlra.

A Széchenyi Zsigmond Vadászati Múzeum már országos szinten is debütált: bemutatkozott az idei Múzeumok Majálisán, bekapcsolódott a Múzeumok

7. ábra. Horgászbotok evolúciója (fotó: Bauer N.)
Fig. 7. Evolution of fishing rods (photo N. Bauer)

8. ábra. A felújított kút a díszudvarban (fotó: Babecz Á.)
Fig. 8. The renovated fountain in the mansion yard (photo Á. Babecz)

Éjszakája országos programba, melynek során számos hatvani intézménnyel közösen, egészség ismeretterjesztő és szórakoztató játékokkal, vadéltelkóstolással csalogatták az odalátogatókat.

9. ábra. Az Élménytér 50 m-es szárazcsúszdája is sok látogatót vonz (fotó: Babecz Á.)
Fig. 9. The 50 m dry slide is also a highlight of the Adventure Place (photo Á. Babecz)

Köszönetnyilvánítás – Köszönjük a Magyar Természettudományi Múzeum azon dolgozóinak fáradhatatlan munkáját, akik a kiállítások építésében részt vettek.

The Széchenyi Zsigmond Hunting Museum in Hatvan*

K. HECKER¹, J. BAJZÁTH² & G. CSORBA^{2**}

¹*International Council for Game and Wildlife Conservation (CIC), H-2026 Budakeszi, P. O. Box 82, Hungary. E-mail: k.hecker@cic-wildlife.org*

²*Hungarian Natural History Museum, H-1088 Budapest, Baross u. 13, Hungary
E-mail: bajzath@nhmus.hu, csorba@nhmus.hu*

INTRODUCTION

With the opening of the Zsigmond Széchenyi Hunting Museum of the Carpathian Basin in Hatvan, as a branch of the Hungarian Natural History Museum, several old dreams have come true. On the one hand there was a mansion standing empty for decades, searching for a function through which it could be revived. On the other hand, there was a wish to create a worthy location, where Hungarian hunting culture could be shown to the public. These two intentions met in Hatvan: the building received a worthy new function and the hunting museum got its place (Fig. 1).

At the opening of the 2011 FeHoVa (International Exhibition for Fishing, Hunting and Arms) Dr Zsolt Semjén, Deputy Prime Minister announced that the long-awaited museum would be hosted in the 250-year-old Grassalkovich Mansion in Hatvan.

The most important mission of the hunting museum is, emphasized also in the opening speech of the Deputy Prime Minister, to restore the image of hunting in Hungary, for which it is utterly important that the people are able to see that Hungarian hunting culture plays a key role in the overall Hungarian culture. The exhibitions present, besides the values and social influence of hunting culture, also wildlife-related scientific knowledge in a completely re-thought and modern way.

* Between 29 March and 30 November 2014 the Hunting Museum was a member institution of the Hungarian Natural History Museum.

** Corresponding author

The nine permanent exhibitions are arranged on the three floors of the mansion, completed by a temporary exhibition room in the eastern wing. The permanent exhibitions show the most important habitats and game species of the Carpathian Basin, the traditions and results of Hungarian hunting and game management, its cultural role and social embeddedness, as well as the traditions and present image of fishing and angling.

EXHIBITIONS ON THE GROUND FLOOR

The visitor meets first our ancestors (Fig. 2) in the diorama *Beginnings – Hunting and Fishing in the Ice Age*, showing how these ancient humans used natural resources, how they used each and every part of their prey, and what hunting could have meant for them.

Next to this first diorama is a contemporary forest with a hiker and an interactive computer showing the game species of these two time periods.

In the arrival hall three voice-bells help the visitor to prepare for the spirit of hunting through music, literature and the voices of nature. Following the route, the next, double-levelled room shows the *Game Species and their Habitats of the Carpathian Basin* in a monumental (11 m high) diorama (Fig. 3). The displays showing the conservation and management value of game species are arranged according to their typical habitats from the plain areas and river beds to the Carpathian regions – following a gradual elevation increase within the room.

The *Grassalkovich Mansion in Hatvan*, in three rooms, shows the history and the styles of the mansion in the two main periods of its past, with special emphasis on the Hatvany family. That was the time of prosperity and wealth. The pictures and original paintings from the archives show the lifestyle and richness of the Hatvany family and their art collection.

Last, but not least, walking towards the east wing, one finds the *Baroque Hunting Kitchen*, with contemporary furniture and tools (Fig. 4).

EXHIBITIONS UPSTAIRS

The representative hall is host to the *World Record Trophies*, where the strongest fallow and red deer antlers are exhibited, which made Hungary a world renowned hunting destination.

Through the hall visitors enter the big saloon, where the *Zsigmond Széchenyi Memorial Room* was established (Fig. 5). Original works of art and furniture resemble the ambience of the hunting saloons. Like in each room upstairs, in the former stove niche, an information panel shows the original establishment of the saloon. The room itself is arranged as the office of Count Zsigmond Széchenyi

(1898–1967), the greatest Hungarian hunter-novelist, with his original bureau and personal objects on it. Monitors show a biographical film and scenes from different places where he went hunting. On the table, one can also scroll through the copies of his photo albums showcasing his hunting trips. With all these objects the visitor gets a glimpse of the rich experiences he gained throughout his life.

The following two rooms show the real hunting: *Trophy oriented hunting* and *Trophy measuring and evaluation*. The development of the antlers and horns, the different trophy measurement methods are exhibited through objects, interactive programs and films.

On the other side of the hall, in the west wing, four rooms demonstrate the *Cultural History of Hunting* in units ordered chronologically and by theme: hunting arms, art works, hunting horn signals and hunting mansions of the Carpathian Basin (Fig. 6).

In the corridor, a resting area is established as a multimedia reading room and gives an insight into the work of Hungarian hunter-authors – e.g. Zsigmond Széchenyi, Sámuel Teleki, Kálmán Kittenberger and István Fekete.

EXHIBITIONS IN THE BASEMENT

The exhibition *History of Hunting, Fishing and Angling* is divided into three units: the everyday life of hunters in the Carpathian Basin from the original settlement of Hungarians until today, the fish species of rivers and lakes in Hungary, as well as the tools and characteristics of fishing and angling (Fig. 7).

ADDITIONAL FUNCTIONS

The park of the mansion also underwent a considerable reconstruction. The renovated fountain (Fig. 8) with huge horse chestnut and other trees around it and the stairs leading to the lower parts of the park resemble the Hatvany-era. The size of the park today is only a fraction of what it was, but is still very impressive, and the buildings around increase the repertoire of the hunting museum. The so-called *Adventure Place* (Fig. 9) offers knowledge on game species and the chance to practice one's hunting skills, but contains also a playing room for smaller children. The *Dr Endre Nagy Event Hall* can also be found here, which hosts conferences, concerts and weddings.

On the west side of the park, in the former boy's dormitory, the Grassalkovich Restaurant awaits its guests with fish and game dishes, and the top floor will host further exhibits in the near future.

The museum experience is enriched with the game park on the Szúnyog (Mosquito) Island close-by, where besides the native big game species the visitor can see the ancient Hungarian farm animals.

The Zsigmond Széchenyi Hunting Museum was introduced already to the nation at the May Feast of Museums and during the Night of the Museums on 21st June, in which all cultural institutions of the city of Hatvan were involved.

*

Acknowledgements – The authors thank the staff members of the Hungarian Natural History Museum, who have worked on the building of the exhibitions, for their tireless efforts.